עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ה מהלכות מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג סעיף א:
ג [מיי' שם הל' ו טוש"ע ח"מ סי' קצה סעיף כ]:
כא ד מיי' שם הל' ז ועי' בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קצט סעיף ב:
כב ה מיי' שם פ"ג הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קצח סעיף א:
כג ו מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ה:
כד ז מיי' שם פ"ה הל' ד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קצט סעיף ב:
כה ח מיי' שם פ"ו הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רג סעי' ח:
כו ט מיי' שם פ"ה הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קצט סעי' א:

◆

אכל הנישום דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין °ה"נ מסתברא מדקתני סיפא בכיצד החליף שור בפרה או חמור בשור שמע מינה ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא מטבע מאי כיצד הכי קאמר ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור הניחא לרב ששת דאמרג פירי עבדי חליפין אלא לר"נ דאמר דכלי אין אבל פירי לא עבדי חליפין מאי כיצד הכי קאמר °גיש דמים שהן כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור מאי טעמיה דרב נחמן סבר לה כרבי יוחנן דאמר גדדבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה הגזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה ומלתא דשכיחא גזרו ביה רבנן ו׳מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ולריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה הניחא אי סבר לה כרב ששת מתרץ לה כרב ששת אלא אי סבר לה כרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין ומטבע לא קני היכי מתרץ לה על כרחך כרב ששת מתרץ לה תנן כל המטלטלין קונין זה את זה ואמר ריש לקיש ואפילו כיס מלא מעות בכיס מלא מעות יתרגמא רב אחא בדינר אנקא ואניגרא אחד שפסלתו מלכות ואחד שפסלתו מדינה וצריכא דאי אשמועינן פסלתו מלכות משום דלא סגי כלל אבל פסלתו מדינה דסגי ליה במדינה אחריתי אימא אכתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין ואי אשמועינן פסלתו מדינה משום דלא סגי ליה לא בצנעא ולא בפרהסיא אבל פסלתו מלכות דסגי ליה בצנעא אימא אכתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין צריכא אמר רבה אמר רב הונא חמכור לי באלו קנה

ויש

◆

כל הנישום דמים באחר. כל שרגילים לשום אותו כשנותנין אותן דמים באחר דהיינו כל המטלטלים אם בא אדם לתתם דמים בחפץ אחר דרכן לשומן בכמה יתנו לו: **כיון שזכה זה כו'.** אם נתנם בתורת חליפין כיון שמשכן זה כו'. ואשמועינן דמטלטלי ופירי נעשין חליפין ולא בעינן כלי דשלף איש נעלו (רות ד) לאו דוקא דלקיים כל דבר דרשינן לקיים בכל דבר כדלקמן (דף מז.): **הכי נמי מסתברא.** דלאו במטבע עסקינן דקתני סיפא כיצד החליף שור בפרה כו': **הכי קאמר ופירי נמי.** כל מטלטלין אע"פ שאינו כלי עבדי חליפין כיצד כו'. והכי מפרשינן לה כל (א) העושה דמים באחר דהיינו מטבע אם נתנו בתורת חליפין כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין **כיצד** חליפין ונהו חליפין כגון המחליף שור בפרה. ואשמועינן אגב אורחיה בסיפא דפירי עושים חליפים. החליף שור בפרה גרסינן ול"ג בשר שור: **הניחא לרב ששת כו'.** בין למאי דסליק אדעתין מעיקרא בין למאי דשני רב יהודה סיפא דמתני' אשמעינן דפירי עבדי חליפין ולא בעינן כלי. והא פלוגתא דרב נחמן ורב ששת היא לקמן בשמעתין (דף מז.). הניחא לרב ששת כו': **ה"ק יש דמים שהן כחליפין.** רישא וסיפא חדא היא ואשמעינן דיש תורת דמים שהמעות קונות בלא משיכה כחליפין של סודר: **כיצד החליף דמי שור בפרה.** מכר לו שור בכך וכך מעות ומשך את השור ונתחייב לו המעות א"ל הלוקח פרה יש לי שאני נותן לך בדמי השור ונאותו יחד וקבל עליו נתחייב בעל הפרה לתת לו את הפרה ואין אחד מהם יכול לחזור. והכי קאמר כל הנישום דמים באחר כל המטלטלין שאדם שם לחבירו ונותן לו שומת דמיהן בשביל חפץ אחר שהיה לו ללוקח כיון שזכה זה לוקח ראשון במטלטלין הראשונים שמשכן ואפילו בתורת דמים על מנת להקנות לו חפץ שלו בדמים נתחייב זה לוקח שני בכל אונסי החליפין לפי שקנו לו מעותיו כל אונסי החליפין: **כיצד החליף דמי שור בפרה.** שם לו השור בדמים ע"מ שיתן לו זה פרה באותן מעות קנה: **מאי טעמא דרב נחמן.** דאמר דמים כי האי גוונא קנו ואנן תנן מעות אינן קונות: **סבר לה כר' יוחנן.** דאמר לקמן (דף מז:) דבר תורה מעות קונות כדאשכחן גבי קונה מן ההקדש שאמרה תורה(ה) ונתן הכסף וקם לו: **ומפני מה אמרו משיכה קונה.** ולא מעות: **גזרה שמא.** יניחם לוקח בבית מוכר זמן מרובה ותפול דליקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרוח ולהציל לפיכך העמידום ברשותו לחזור בו אם ירצה דכיון שאם יתייקרו ברשותו יתייקרו ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו כי דידיה חשיב להו וטרח ומציל. וכיון דתקנתא דרבנן בעלמא הוא במכר דשכיח עבוד רבנן תקנתא במכר דלא שכיח כגון האי שיהיו שמין דמי מטלטלין במטלטלין לא עבוד רבנן תקנתא במשיכה: **ולריש לקיש דאמר.** לקמן בפרקין (דף מז:): **משיכה מפורשת מן התורה.** וכיון דמדאורייתא מעות לא קנו לא שנא מכר דשכיח ולא שנא מכר דלא שכיח מעות לא קנו. הניחא אי סבר לה כרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין מתרץ לה למתני' כרב ששת וכדשני רב יהודה כל הנישום דמים באחר כגון מטלטלין ופירי שאדם רגיל לשומן כשנותנן דמים באחר היכא דעשאם חליפין כיון שזכה זה כו': **אלא אי סבר לה כרב נחמן דאמר.** כלי בעינן: **ומטבע.** בתורת דמים נמי לריש לקיש לא קני דנישני כרב נחמן דאמר יש דמים שהם כחליפין דהא לריש לקיש מדאורייתא יליף דמעות אינן קונות ואפילו במכר דלא שכיח נמי: **היכי מתרץ לה.** החליף שור בפרה דמתניתין לא בחליפין ולא בדמים: **ואפי' כיס מלא מעות.** ועל כרחך בחליפין קאמר דאי בתורת דמים מעות לא קנו ש"מ מטבע נעשה חליפין ונקנה בחליפין: **תרגמא רב אחא.** כששתיהן מעות פסולות דהוה ליה כשאר מטלטלין מחליף כיס מלא דינרי אניקון בכיס מלא של דינרים אניגרא: **אחד מהם פסלתו מלכות ואחד מהם פסלתו מדינה.** המלך גזר שלא יוציאו ובני מדינה לוקחין אותו בהצנע ואחד מהם פסלתו מדינה בני מדינה שנאוהו אבל המלך לא צוה ומוציאין אותם בשאר מדינות המלך: **דלא סגי כלל.** לשון הילוך הוא: **מכור לי באלו.** אחז בידו מעות ואמר לחבירו מכור לי חפץ שלך באלו שבידי ולא הקפיד לשאול כמה הם וקיבלם מיד הלוקח: **קנה.** לוקח החפץ במעות הללו ואין אחד מהם יכול לחזור:

ויש

◆

ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה. רש"י ל"ג בשר דשור ופרה חיים מיקרו נמי פירי ופריך לרב נחמן בין למאי דס"ד מעיקרא בין למאי דמשני כל הנישום וקשה דא"כ הכי נמי מסתברא לא קאי לפי המסקנא לרב נחמן שצריך לומר יש דמים שהם כחליפין ועוד קשה לרש"י דפסק לקמן כר"ל לא מתוקמא כלל מתני' דקיימא לן דפירי לא עבדי חליפין כרב נחמן וליכא לשנויי ופירי נמי עבדי חליפין ולא יש דמים שהם כחליפין לדברי רש"י דפסיק כר"ל ועוד דר"ח ורב אלפס וספרים קדמונים גרסי ופירי נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה ובשנויא דכל הנישום לא קאמר בשר שור ועוד דתניא לקמן פרקין בכמה בכך וכך תקשה לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין דלא מצי מיירי בדמים ומיהו לפר"ת דחליפין שוה בשוה קני לכ"ע אפילו פירי אתי שפיר ברייתא דבסמוך ונראה דשור ופרה חיים הוי כלי חשוב לפי שמשתמש בהם לטעון משוי ולחרוש ולמאי דשני כל הנישום אתי שפיר אפילו לרב נחמן ולא פריך לר"נ אלא לפי מאי דס"ד מעיקרא דאמר ופירי נמי עבדי חליפין וא"ת ליפני דר"נ יתרץ כל הנישום כמו שהוא לפי האמת °ויש לומר דמסתמא לא יחלוק ר"נ על רב ולוי שהיו קדמונים דמ"ד מטבע נעשה חליפין צריך לשנות כל הנעשה דכל הנישום משמע למעוטי מטבע וצריך לומר לדידיה ופירי נמי עבדי חליפין ומ"ד אינו נעשה אינו חולק כי אם במטבע אבל בפירי יסבור זה כזה: **ולרב** נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין מאי כיצד. וא"ת ולפר"ת לוקמיה בחליפין שוה בשוה גם ר"ל אמאי ע"כ כרב ששת ס"ל ולוקמא בפירי ובשוה בשוה וי"ל דומיא דרישא דכל הנישום דמיירי בחליפין כלי בכלי או כל הנעשה למאן דאמר (ג) נעשה חליפין דמיירי באינן שוה בשוה ה"ה סיפא דהחליף שור בפרה מיירי באינן שוה ומיהו למאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין לא מצי למימר דבשוה בשוה יועיל דא"כ מאי פריך מכל הנעשה דמים באחר ומתני' דמטלטלין קונים זה את זה דמייתי בסמוך דמטבע נעשה חליפין דלמא איירי שוה בשוה ולעיל נמי אמאי הוצרך לשנויי בפרוטטות הא שוה בשוה הוא דמשום טריסית היתר לא מקרי אינו שוה בשוה אלא היכא שהמקח שוה כפלים מן המעות דאז דומה לחליפין אלא ודאי קרא דמייתר לשוה בשוה לפירי אתי ולא למטבע וא"ת למ"ד בין פירי בין מטבע עושה חליפין קרא למאי אתא י"ל דאתא לרבות מרוקא או דבר שאינו מסוים היכא דהוי שוה בשוה דממעטינן להו לקמן מתורת חליפין א"נ ללוי דאמר לקמן בכליו של מקנה אתי קרא למימר דאם הוא שוה בשוה אפי' בכליו של קונה מועיל: **יש דמים שהם כחליפין.** [א] ומקני להו במחילת הדמים אף על גב דאמר בקדושין (דף ו:) המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה היינו כי קדשה או קנה החפץ במעות שחייב לו אבל קדשה או קנה בהנאת מחילת מלוה מועיל כמו ארוח לה זמנא ואדבר עליך לשלטון:

כל

◆

רבינו חננאל

ורתה רב יהודה ואמר מתני' כל הנישום הוא ופירושו כגון שביקש לקנות חמורו של חבירו בדינר ושם לו פרתו בדינר ומסרה לו כדי שיתן לו חמורו בדמים הללו כיון שמשך בעל החמור את הפרה וזכה בה קנה גם בעל הפרה את החמור בכל מקום שהוא מפני שהן פירי בפירי וקונין זה את זה ואמרי' הכי נמי מסתברא מדקתני כיצד החליף שור בפרה וכו' הניחא לרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין אלא לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין היכי מתרץ להא מתני' ופירש רב נחמן יש דמים שהן כחליפין. פירוש כגון ראובן שמכר פרה לשמעון בעשרה דינרים ומשך שמעון הפרה ונתחייב בדמיה לראובן ובקש שמעון למכור חמורו ואמר לו ראובן אני נושה בך י' דינר דמי פרתי מכור לי חמורך והכי קאמר כל הנעשה דמים באחר כגון דמי פרה שנעשו דמים לחמור כיון שזכה בעל החמור בפרה נתחייב בעל הפרה בחמור אם מת או כחש אע"פ שעדיין לא משך הגיעו. ואמרי' מאי טעמא דרב נחמן כלומר מאי שנא דמים הללו משאר דמים דעלמא דלא קנו עד דמשיך והני דמים קנו אף על גב דלא משך. ופריק רב נחמן סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו עד שימשוך גזירה שמא יאמר לו נשרפה חטיך בעלייה והך דשכיחא גזרו בה רבנן אבל דמי פרה בחמור מילתא דלא שכיחא היא הלכך לא גזרו בה רבנן. וקיימא לן כרב נחמן דפירי לא עבדי חליפין. ושינויא דשני שינויא היא ותירוצא דהא מתני' כוותיה דייקא והל' כוותיה. כל המטלטלין קונין זה את זה אפי' מעות רעות במעות רעות כגון א) נייקא ואנינרא והוא מטבע שפסלתו מלכות או פסלתו מדינה זו וסגי לה במדינה אחריתי ודברין ברורין הן:

א) אולי צ"ל ניקא וכ"ה בר' הערוך בערך אנגרא:

◆

מסורת הש"ס

א) [קדושין איתא דיקא נמי ועי' תוס' זבחים יב. ד"ה דיקא נמי ועי' תוס' דבבא ד"ה ופירי ועי' תוס' יומא פב. ד"ה הנ"מ וע"ע תוס' חולין מו: ד"ה דיקא נמי], ב) [לקמן מז.], ג) [לקמן מז: וש"נ], ד) [ערובין פג: וש"נ], ה) [ויקרא כז].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי קאמר וכו' לה כל הנעשה דמים: (ב) תוס' ד"ה ולרב נחמן וכו' למ"ד מטבע נעשה חליפין:

◆

גליון הש"ס

גמ' יש דמים שהן כחליפין. עי' לקמן דף סב ע"ב תוס' ד"ה הכי שקלה: תוס' ד"ה ופירי וכו' וי"ל דמסתמא לא יחלוק. עי' כלה דף ט ע"א תוספות ד"ה והאידנא:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה יש כו' ומקני כו'. נ"ב וכ"ד פ"ש אבל דעת הרמב"ם דאף במלוה קני כמו במעות לענין מי שפרע וכאן דלא שכיחא קני לגמרי אבל לדעת תוספות ופ"ש אף למי שפרע לא קני בכל ענין במלוה וע"ל סג ע"ב ד"ה הרי (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' קצט ס"ק ה' וסי' ר"ד ס"ק י"ד):

◆

מוסף רש"י

דבר תורה מעות קונות. מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור, דגמרינן מהקדש, דכתיב ונתן הכסף וקם לו (חולין פג.) קל וחומר בלוקח מן ההדיוט (ערובין פא:) ומשיכה לא קניא (בכורות יג:). שמא יאמר לו. המקבל מעות, נשרפו חיטך בעליה. אי מתרמי ליה דליקה לאטרח לאצולינהו, סבר לא בדידהו אפסיד ולא בגלגתן אשתכר, להכי אוקמינהו ברשותיה להיות הפסד השריפה עליו והשכר למוכר אם נתיקרו דלימסר נפשיה לאצולינהו (קידושין כח: ובעי' ערובין פא:) דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח שנתן מעות, אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו, אבל השתא מוסר ממטי להו לביתיה (חולין פג.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones